

ISSN
2181-1784
SJIF: 5.423

ORIENTAL RENAISSANCE:

*Innovative, educational,
natural and social sciences*

www.oriens.uz

Exact sciences

Natural sciences

Engineering sciences

Pedagogical sciences

Social and Human sciences

Philological sciences

Philosophy sciences

Economic sciences

**No4
2021**

**ORIENTAL RENAISSANCE: INNOVATIVE, EDUCATIONAL,
NATURAL AND SOCIAL SCIENCES
SCIENTIFIC JOURNAL**

ISSN 2181-1784

VOLUME 1, ISSUE 4

Impact Factor: 5.423

May

2021

**ORIENTAL RENAISSANCE: INNOVATIVE, EDUCATIONAL, NATURAL
AND SOCIAL SCIENCES
SCIENTIFIC JOURNAL
VOLUME 1, ISSUE 4 -2021**

EDITOR-IN-CHIEF

Dr. KADIROV MUKHAMMADJON

Candidate of philosophical sciences Associate professor of the department of
“Oriental philosophy and culture” of Tashkent State University of Oriental
Studies

EDITORIAL BOARD

Dr. A.S.RISBOYEV

Doctor of physical and mathematical
sciences

Professor of Tashkent State Technical
University

Dr. Z.A. NUROVA

Candidate of Biological sciences
Associate professor of Termez branch
of the Tashkent Medical Academy

Dr. S.F. AMIROV

Doctor of technical sciences
Associate professor of Tashkent State
University of Transport

Dr. A.H. KARSHIEV

Doctor of Philosophy (PhD) in
technical sciences

Associate professor of Tashkent State
Technical University

PhD. A.A. SHAYUSUPOVA

Candidate of Pedagogical Sciences
Associate professor of Tashkent State
University of Oriental Studies

PhD. M.KH. EGAMOV

Candidate of Pedagogical Sciences
Associate professor of Karshi

Prof. G.M. RUZMATOVA

Doctor of Philosophical Sciences
Professor National University named
after Mirzo Ulugbek.

Prof. O. J. NISHANOVA

Doctor of Philosophical Sciences
Professor of National University named
after Mirzo Ulugbek.

Prof. MUHIBOVA ULFATKHON

Doctor of Philological Sciences
Professor of Tashkent State University of
Oriental Studies

Prof. S.A. KHASHIMOVA

Doctor of Philosophy (DSc)
in Philological Sciences
Professor of Tashkent State University of
Oriental Studies

Dr. S. S. NURMATOV

Candidate of Philological Sciences
Associate professor of Tashkent State
University of Oriental

Prof. T. M. TOGAEV

Doctor of Philological Sciences
Associate professor of Uzbek Language

Engineering Economics Institute

Prof. YALCHIN KAYALI

Ankara University, Faculty of
Languages and History-Geography,
Department of Eastern Languages and
Literatures, Sub-Department of
Indology, Faculty Member.

Dr. A.KH. KHUDOYBERDIEV

Candidate of Historical Sciences
Associate professor of Tashkent State
University of Oriental Studies

Dr. U.A. ABDULLAEV

Candidate of Historical Sciences
Associate professor of Tashkent State
University of Oriental Studies

Mr. CHRISTIAN BARTOLF

Doctor of Philosophy (PhD)
In Political Sciences

and Literature named after Alisher Navoi

PhD. E.N. CHERNIKOVA

Candidate of Pedagogical Sciences
Associate professor of Uzbek State
University of Physical Culture and
Sports.

Prof. PhD. SAO FEY

Professor of Hangzhou Normal
University, Linguist.

PhD. CHJAN KONG

School of Humanities and
Communication, Zhejiang University of
Finance and Economics.

Dr. N.S. HAMRAEVA

Doctor of Economics, Associate
Professor of Karshi Institute of
Engineering and Economics

CONTENT / СОДЕРЖАНИЕ / MUNDARIJA

Qodirov M. // <i>Pifagor va Aflotunning harakat va zamon ta'rif haqida Ibn Sino e'tiroflari</i>	16
Allamberganova M. // <i>O'rxun-Enasoy obidalarining O'zbekistonda o'rganilishi</i>	20
Mirzakarimov Y. A. // <i>Jismoniy tarbiya va sport darolarida zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanishning jixatlari</i>	25
Norimova S. A., Ehsonov D. R., Mahmudov N. O. // <i>Architectural and planning solutions for microdistricts</i>	31
Akhmedov A. P., Khudoyberganov S. B. // <i>Способ повышения противовирусной защищённости легкового такси</i>	37
Махкамова С. Б. // <i>Вопросы подготовки будущих учителей к художественному анализу произведений изобразительного искусства в школе</i>	44
Саидова Н. М. // <i>Отражение духовного мира в рассказе в рассказе современного Саудовского писателя Абдаллаха Бахшавейна «Ранее пробуждение»</i>	54
Kurbanov R. B., Bakhodirova K. I. // <i>Improvement of accounting and audit of transactions with foreign currency in commercial banks</i>	64
Shenawa S., Khujamurodov A. J. // <i>Challenges faced with the aid of startups small and medium enterprises</i>	69
Ajmal Qayoumi Ibn Mohammad Amin // <i>Impacts of economic growth on social welfare in Afghanistan</i>	77
Ahmad Fahim Jabari Ibn Abdul Jabbar // <i>Impact of farmer field school training on livestock farmers in Kabul, Afghanistan</i>	88
Nurmurodov Z. N. // <i>Mahalliy davlat hokimiyati organlarida boshqaruv qarorlarini raqamlashtirish</i>	96
Qurbonova M. B. // <i>Globalashuv jarayonlari va g'oyaviy-mafkuraviy xavfsizlik masalalari</i>	104
Inamov Q. T. // <i>Qadriyatlar va yoshlar tarbiyasi</i>	111
Akhmedova S. D. // <i>Place of methods of knowledge in the scientific system</i>	117
Мейлиев Х. Ж., Гуломова М. М. // <i>Квадратичные стохастические операторы двулопной популяции на $S^1 * S^1$ симплексе</i>	123
Voxidova M. X. // <i>Erkin iqtisodiy zona maxsus iqtisodiy zonaning bir ko'rinishi sifatida</i>	132
Erkaboyev A. A. // <i>«Совершенствование механизмов контроля за наркотическими средствами, психотропными веществами и прекурсорами в Узбекистане»</i>	142
Муртазова С. Б. // <i>Из истории музыкального образования (На примере первые годы независимости в Узбекистане)</i>	152

Julmatova D. J. // <i>Dorivor shotara-fumaria officinalis</i>	1064
Нурова З.А., Мухиддинова С. М., Бегимкулова Г. О., Уразова З. У. // <i>Иммунологические показатели, обследования гематологии</i>	1068
Akramova E. I. // <i>Education of high-level young people in the family and inter-flow conflict</i>	1072
Исманова М. М. // <i>Поэты серебряного века в оценке в.полонского</i>	1075
Касимов О. Т. // <i>Моделирование сдвига поверхности бандажа колодками при торможении</i>	1081
Касимова М. Н. // <i>Отражение грамматической характеристики фразеологизмов в русско-узбекских словарях</i>	1086
Мирзаев О. А., Турсунов Ш. С. // <i>Теоретическая обоснования деформированного состояния оболочки питающего цилиндра прядильных машин</i>	1092
Жураева М. К., Журазода М. И., Журазода Ф. М. // <i>Использование краеведческого материала при работе над количественными числительными</i>	1104
Jumayev Q. K., Shomurodov A. Y. // <i>Noananaviy usullarni neft shlamlarini ajratishda qo'llash</i>	1112
Sulaymonov Sh. A. // <i>Kimyoviy preparatlar yordamida quruq pilla qobig'ini chang va boshqa omillardan saqlash usullari</i>	1119
Tashmatov Sh. U. // <i>Turizmning mamlakat ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishidagi ahamiyati</i>	1128
Файзуллаева Х. Э. // <i>Обогащение Русской Речи Студентов Общеязыковыми метафорами</i>	1133
Аликулова Д. М. // <i>Технология обучения английскому языку на основе многоуровневого подхода</i>	1137
Суюнов А. М., Нажмиддинова М. У. // <i>Совершенствование процедур применения таможенного режима “переработки на таможенной территории”</i>	1150
Нафикова Ф. М. // <i>Выбор варианта направления железной дороги как многокритериальная задача принятия решения</i>	1159
Рахмонова Р. Б., Равшанова М. Х., Гасанова Р. А. // <i>Применение педагогических технологий на уроках естествознания</i>	1164
Chjen Yelena Vitalyevna // <i>Interactive methods of teaching Russian literature in schools with uzbek language learning</i>	1169
Abdunazarova N. Y. // <i>Etno-o'ziga xos fikrlash natijasida dunyo xaritasi hodisasi</i>	1175
Abdualiyev E. B., Mirzaxidova O. M., Khamidov M. K. // <i>Extend the service life of the rails with the help of grinding</i>	1183
Hayotova N. Z. // <i>Buxoro shahrida zamonaviy iqtisodiy infratuzilmalarni rivojlantirish masalalari</i>	1189

Annayev D. I. // <i>“Qissasi ar-Rabg’uziy” asarining o‘ziga xosligi va janrlar tarkibi</i>	1197
Quvondiqov J. M. O., Abdulatipov U. I. // <i>“Afrosiyob” (Talgo 250) tezyurar poezdining ishonchlilik, tayyorlik va ta’mirtalablilik ko’rsatkichlarini tahlil qilish</i>	1202
Umarova M.B. // <i>How significant are multimedia resources in teaching and learning english language</i>	1211
Nazarova G. A. // <i>Qarzga olingan so‘zlar kelib chiqishining ekstralingvistik sabablari</i>	1217
Nurilloev Z. I., Haydarov A. A., G’anijonov J. G’. // <i>Ikkilamchi mahsulotlar kroton aldegid, karbamid va ortofosfat kislota asosida samarali oligomer korroziya ingibitorining (ikf-1) olinishi va xossalari</i>	1223
Pidaeva Sh. B. // <i>Current methods of teaching at the university</i>	1232
Agzamova Z. I. // <i>Methodological features of teaching a foreign language in non-philologic faculties</i>	1240
Islamova G. T. // <i>The use of information and communication technologies and multimedia facilities in educating English</i>	1246
Mahmudova X. R. // <i>Aholining moliyaviy savodxonligini oshirishda OAV ning o‘rni: dolzarbligi va ahamiyati</i>	1254
Хидирова З.П. // <i>Инновационные технологии обучения иностранному языку</i>	1262
Artikova M. // <i>Guidelines for designing effective online english language instructional materials</i>	1270
Nematova D. B. // <i>Through fairy-tales to math in the lessons</i>	1277
Salimova N. // <i>The use of short stories in teaching english to teenagers</i>	1287
Ziyaqulova M. Sh. // <i>Savod o‘rgatish jarayonida o‘quvchilarni ertaklar orqali kreativ fikrlashga o‘rgatish</i>	1292
Xolova M. Sh. // <i>O‘quvchilarda sog‘lom tafakkurni rivojlantirishning pedagogik shart- sharoitlari</i>	1298
Xodjayeva D. Dj. // <i>Iqtidorli yoshlar –jamiyat ustuni</i>	1303
Xudoyberdiyev Sh. M. // <i>Jismoniy tarbiya jarayonida o‘quvchilarning jismoniy holatini aniqlashda tizimli yondashuvni takomillashtirish</i>	1310
Eshmuradov O. E. // <i>Oila barqarorligini shakllantirish omillari</i>	1318
Hayitov T. Sh. // <i>Talabalar sport tayyorgarligini tashkil qilish va boshqarishning ijtimoiy omillari</i>	1324
Abduraxmonov Ishaq // <i>Informasion globallashuv sharoitida raqamli iqtisodiyotning xususiyatlari</i>	1329
Расулова М. М. // <i>Некоторые лингвистические особенности латинских афоризмов в произведениях данте «новая жизнь» и “божественная комедия”</i>	1333

BUXORO SHAHRIDA ZAMONAVIY IQTISODIY INFRATUZILMALARNI RIVOJLANTIRISH MASALALARI

Hayotova Nafisa Zakirovna
BuxDU, "Milliy g'oya, ma'naviyat asoslari
va huquq ta'limi" kafedrasi o'qituvchisi
khayotova.nafisa@bk.ru

Annotatsiya: Ushbu maqolada zamonaviy Buxoro shahrida iqtisodiy infratuzilmaning rivojlanish masalalari, sovet davrida tashkil etilgan va faoliyat ko'rsatgan sanoat korxonalarining taqdiri, mustamlakachilik siyosati sanoat korxonalarida ham namoyon bo'lganligi haqida fikrlar bildirilgan. Mustaqillikka erishilgandan so'ng iqtisodiy infratuzimlardagi muammolarning vujudga kelishi, birin-ketin yirik sanoat korxonalarining faoliyati to'xtatilishiga sabab bo'ldi. Dastlabki yillardagi iqtisodiy tanglik, xususiylashtirishni bosqichma-bosqich amalga oshirilishi, xorijiy investorlarni jalb qilishdagi muammolar iqtisodiyotni rivojlanishiga ta'sir ko'rsatdi. Shahardagi mavjud korxonalar, jumladan 8 ta yengil sanoat korxonasi, 2 ta poyafzal va 4 ta tikuvchilik fabrikasi, Buxoro konserva zavodi, un kombinati, Buxoro to'qimachilik kombinati kabilarda qoloq texnologiya ta'minoti bu korxonalarining bankrot holatiga olib keldi. 80 yillarning oxirida Buxoro shahrida ekologik vaziyatni yaxshilash maqsadida Buxoro Paxta tozalash zavodi va yog'ekstratsiya zavodi shahar tashqarisiga chiqarilishi to'g'risida qaror qabul qilinadi, lekin bu qarorning amalda oshirilishi 2000 yillarga to'g'ri keldi.

Bugungi kunda Buxoro shahri sanoat infratuzilmasining rivojlanishi va xususiy korxonalarining ko'payishi Buxoro shahar iqtisodiyotiga ijobiy ta'sir qilmoqda. 2020 yil davomida pandemiya oqibatlariga qaramasdan, Prezident Shavkat Mirziyoev tomonidan yaratilgan imkoniyatlar va qulay sharoit yengilliklar tufayli Buxoro shahar mahalliy byudjetining qo'shimcha daromadlari 1 395 mln. so'mni tashkil etdi.

Tayanch so'zlar: trikotaj, pillakashlik, bozor iqtisodiyoti, zamonaviy texnologiya, Klimsk mashinasozlik zavodi, jinsi matosi, infrastruktura, islohot, xalq iste'mol mollari, Buxoro paxta to'qimachiligi.

Abstract: This article discusses the development of economic infrastructure in the modern city of Bukhara, the fate of industrial enterprises established and operating in the Soviet era, the colonial policy is also reflected in industrial enterprises. After independence, problems with economic infrastructure led to the closure of a number of large industrial enterprises. The economic crisis of the first years, the gradual implementation of privatization, the problems of attracting foreign investors have affected the development of the economy. The existing enterprises in

the city, including 8 light industry enterprises, 2 shoe and 4 sewing factories, Bukhara cannery, flour mill, Bukhara textile factory, etc., have been left behind due to the backward technology supply. In the late 1980s, in order to improve the environmental situation in Bukhara, a decision was made to move the Bukhara Cotton Ginning Plant and Oil Extraction Plant out of the city, but this decision was implemented in the 2000s.

Today, the development of industrial infrastructure of Bukhara and the growth of private enterprises have a positive impact on the economy of Bukhara. Despite the consequences of the pandemic in 2020, due to the opportunities and favorable conditions created by President Shavkat Mirziyoyev, additional revenues of the local budget of Bukhara will amount to 1,395 million soums.

Key words: *knitwear, silkworm breeding, market economy, modern technology, Klimsk machine-building plant, denim fabric, infrastructure, reform, consumer goods, Bukhara cotton textile*

KIRISH

Buxoro shahri O‘zbekistonning tarixiy shaharlaridan biri bo‘libgina qolmay balki zamonaviy shahar sifatida iqtisodiy jihatdan ham muhim o‘rinda turadi. Istiqlol yillarida mamlakatimizda shu jumladan qadimiy Buxoroda ham ildam ijobiy o‘zgarishlar ro‘y berdi. Buxoro viloyatining tabiiy boyliklari, ishlab chiqarish, ilmiy-texnikaviy va ma‘naviy salohiyati, boy milliy-madaniy merosi nafaqat siyosatchilar, tadbirkorlarni va turli soha vakillarini, balki shu bilan birga, qadimiy ruhi va qiyofasini saqlab qolishga intilayotgan Buxoro shahri bilan qiziquvchi xorijlik sayyohlarni ham hozirgi kunga qadar o‘ziga jalb qilib kelmoqda.

Zamonaviy shahar madaniyati taraqqiyotiga zamonaviy iqtisodiy infratuzilmalar, logistika va kommunikatsiya tuzilmalari xizmatlari alohida o‘rinni egallaydi. Bu sohalarning rivojlanishi, shahar aholisining turmush tarzini yaxshilanishi va qulayliklarni yaratish bilan birga shahar ijtimoiy-iqtisodiy sohasining rivojlanishida muhim omil bo‘lib xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

Mustaqillik yillarida Buxoro shahri respublika hukumatining ijtimoiy yo‘sindagi bozor iqtisodiyotining bosqichma-bosqich shakllanishini, tashabbuskorlik va ishchanlikni har tomonlama kuchaytirish, iqtisodiyotni markazlashuvdan va monopoliyadan chiqarish, korxonalar va tashkilotlar mustaqilligini kengaytirish, davlatning to‘g‘ridan-to‘g‘ri xo‘jalik ishlariga aralashuvdan voz kechishdan iborat siyosatni og‘ishmay amalga oshirdi. Shahar sanoatning turli sohalari rivojlanayotgan ishlab chiqarish markazlaridan biriga aylandi. Xususan, shahardagi yengil sanoat korxonalari - ip-gazlama ishlab chiqarish, tikuvchilik, mebel, trikotaj, pillakashlik, zardo‘zlik, qorako‘l teri ishlab chiqarish, chinni ishlab chiqarish, oziq-ovqat

sanoatiga qarashli makaron, sut-moy, go'sht, spirtli va alkogolsiz ichimliklar, qandolat shirinliklari ishlab chiqaradigan korxonalarda zamonaviy texnologiyalar o'rnatilib, ishlab chiqarish jarayoni kuchaytirildi. Vaholanki, XX asrning 80-90 yillarida Buxoro shahridagi sanoat korxonalarining ta'minotdagi muammolar sababli ishlab chiqarish pasayib ketgan edi. SHahardagi mavjud korxonalar, jumladan 8 ta yengil sanoat korxonasi, 2 ta poyafzal va 4 ta tikuvchilik fabrikasi, Buxoro konserva zavodi, un kombinati, Buxoro to'qimachilik kombinati kabilarda qoloq texnologiya ta'minoti bu korxonalarining bankrot holatiga olib keldi. Masalan, 1974 yilda ish faoliyatini boshlagan Buxoro to'qimachilik fabrikasida to'quv stanoklari Klimsk mashinasozlik zavodining mahsulotlari bo'lib, ular 1893 yilda ishlab chiqarilgan texnikaviy holatda edi [1]. Sexda 1600 ta dastgoh bo'lib, ular ishlab turganda hech kim bironing gapini, so'zini eshita olmas, sex ichidagi shovqin sanitar normalari ko'rsatgichidan bir yarim baravar yuqori edi. Holbuki o'sha yillarda Ivanova, Minsk, Ukraina shaharlaridagi fabrikalarda zamonaviy tovushi past, "pnevmo pryadilno" (havo yordamida to'qiydigan) uskunalar bor edi. Yevropa fabrikalarida esa "Beningir" kabi avtomat to'quv stanoklaridan foydalanilgan. Shu sababli fabrikada o'rnatilgan to'quv va yigiruv stanoklarining ishlab chiqarish samarasi past va sifati ham jahon standartlariga javob bermas edi. Ishlab chiqarilgan mahsulotlar xalqaro bozorgir emas, faqat mahalliy bozorlarga sotilgan xolos. Texnologik nomutanosiblik, sansolarlik, sifatsiz mahsulotlar oxir oqibat 12-16 ming ishchi-xizmatchiga ega bo'lgan fabrikani bankrotlikka olib keldi.

Mustaqillikning dastlabki yillaridan boshlab "Buxorotekst" hissadorlik jamiyatida katta o'zgarishlar amalga oshirildi. Fabrika chet davlatlarga, jumladan Avstriya, Shveysariya, Slovakiya, Rossiya va MDH mamlakatlariga o'z mahsulotini yetkazib berishni yo'lga qo'ydi. Ammo korxonaga o'zini oqlamagani uchun 2007 yilga kelib fabrika o'z faoliyatini to'xtatdi va Xitoy, Turkiya investorlariga sotildi. Umuman SSSR davrida Buxoroda barpo qilingan zavod va fabrikalarda markaz manfaatiga xizmat qilgan holda, tayyor mahsulot emas, balki xom-ashyoga dastlabki ishlov berish yo'lga qo'yilgan edi.

2017 yilda sobiq Buxoro paxta fabrikasining 10 gektar tashlandiq yerida BCT (Bukhara Cotton Textile) xususiy korxonaga tashkil etish ishlari boshlanib yuboriladi. Shu asosda 2019 yilda Buxoro shahrida sobiq paxta fabrikasi xududida jinsi matosi ishlab chiqaradigan korxonaga ishga tushadi. Bugungi kunda korxonaga 8,2 million dollarlik mahsulotni eksport qiladi va o'z brendini rivojlantirmoqda. Bukhara Cotton Textile (Buxoro paxta to'qimachiligi) klasterini yaratish g'oyasi O'zbekiston Prezidenti Shavkat Mirziyoev rahbarligida amalga oshirilgan qishloq xo'jaligini isloh qilish natijasida vujudga keldi. Bukhara Cotton Textile O'zbekistondagi tajriba klasteriga aylandi. Klasterlash orqali toladan tayyor kiyim olib, brend yaratish, paxta

urug'ini moyga qayta ishlash va tarkibida oqsil miqdori yuqori bo'lgan chorva oziqasini ishlab chiqarish yo'lga qo'yildi. Korxonada dastlab barcha mahsulotlar eksport uchun ishlab chiqarildi. Jinsi matolarni Rossiya va Ukrainaga sotish yo'lga qo'yilgan. Hozirda mahalliy tikuvchilik korxonalari ham matolarni sotib olishmoqda. 2019 – yilda VST o'zining **B Jeans** brendiga ega bo'ldi.

Buxoro shahrida sobiq sovet davrida bir qancha gigant zavod va fabrikalar ishga tushirilgan edi. Jumladan, ikkinchi jahon urushi davrida Buxoro xududiga ham Xarkov velosiped zavodi ko'chirilib keltiriladi. Zavod "20 лет ВЛКCM" nomli tikuv fabrikasining 30 gektarlik yeriga qayta quriladi va urush yillarida qurol-yarog' ishlab chiqarishga ixtisoslashgan zavod, urush tugaganidan so'ng ikkiga ajratilib, shahar markazida Paxta tozalash zavodi va Qishloq xo'jalik mashinalarini remont qiluvchi zavod tashkil etiladi. Mustaqillik yillarida Buxoro shahrida ekologik vaziyatni yaxshilash maqsadida 2000 yilga kelib Buxoro Paxta tozalash zavodi va Yog'-ekstratsiya zavodi shahar tashqarisiga, paxta tozalash zavodi Buxoro tumaniga, Yog'-ekstratsiya zavodi Kogon tumaniga joylashtirildi. Shu bilan birga shahardagi Go'sht zavodi, G'isht zavodi, 2 ta Poyafzal fabrikalari tugatilib, xususiy tadbirkorlarga xududi sotildi.

20-asrning 80-90 yillarida aholining oziq-ovqat mahsulotlari, g'alla, kartoshka, go'sht, sut hamda qandolat kabi mahsulotlarning katta qismi import hisobidan qoplanar edi. Istiqloq yillari davomida bu mahsulotlarning 90 foizidan ko'proq qismi respublikaning o'zida yetishtirilmoqda. Bu esa o'z navbatida oziq-ovqat sanoatining o'sishiga olib keldi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

1996 yilda Buxoro viloyat sanoat korxonalarining umumiy soni 969 ta bo'lib, 2006 yilda ular soni 1713 tani, 2020 yil dekabr oyi ma'lumotlariga ko'ra 4432 tani tashkil qildi[2]. Shundan 135 tasi tog'-kon va ochiq konlarni ishlash, 4210 ta ishlab chiqarish sanoati, 17 tasi elektr, gaz, bug' bilan ta'minlash hamda havoni konditsiyalash, 70 tasi suv bilan ta'minlash, kanalizatsiya tizimi, chiqindilarni utilitatsiya qilish hissasiga to'g'ri keladi [2]. Hozirgi kunda mavjud sanoat korxonalaridan 1221 tasi Buxoro shahriga to'g'ri keladi [3].

Istiqloq yillarida shaharda sanoat ishlab chiqarish tobora o'sib bordi. Buxoro iqtisodiyotini isloh etish tadbirlari bosqichma-bosqich amalga oshirilib, 1994 yilning birinchi yarmida sanoat mahsuloti ishlab chiqarish hajmi 503 million so'mni, xalq iste'mol mollari ishlab chiqarish 367 million so'mni [4] tashkil etgan bo'lsa, 2020 yilda Buxoro shahrida sanoat ishlab chiqarish hajmi 183,7 mlrd so'mni, iste'mol mollari ishlab chiqarish 92,4 mlrd so'mni tashkil etdi [2]. Bu ko'rsatgich o'tgan yillarga nisbatan sanoat 111,0 foizni, iste'mol mollari 126,0 foizga o'sganini ko'rsatadi [5]. Buxoro shahrida korxonalarining sanoat mahsulotlarining ishlab

chiqarish ulushi yildan yilga o'sib borgan, faqat 2020 yilda pandemiya tufayli viloyatdagi ulushi 2019 yilda 13,0 % tashkil qilgan bo'lsa, bu ko'rsatkich 2020 yilda 12,2 %ni tashkil etdi [3].

2020 yilda yurtimizning barcha hududida pandemiya bo'lishiga qaramay ulkan bunyodkorlik ishlari amalga oshirilib, iqtisodiyotimiz taraqqiyoti, xalqimiz farovonligini ta'minlovchi ko'plab istiqbolli loyihalar ro'yobga chiqarildi. Dunyodagi pandemiya sharoiti barcha davlatlarning, shu jumladan O'zbekistonning ham iqtisodiyotiga katta ta'sir o'tkazdi. Ammo Prezident Shavkat Mirziyoev tomonidan vaqtida va keskin qo'llanilgan islohotlar natijasida iqtisodiyot tarmoqlarida inqirozga duch kelmaslik choralari ko'rildi. Natijada 2020 yilda Buxoro shahrida sanoat mahsulotlari ishlab chiqarish 2257,9 mlrd.so'm (109,4 %)ga, hududiy sanoat mahsulotlari hajmi 1057,3 mlrd.so'm (100,5 %), qishloq xo'jalik yalpi mahsuloti 334,5 mlrd.so'm (100,0 %)ga, qurilish-pudrat ishlari 1176,6 mlrd.so'm (105,7 %)ga, chakana savdo hajmi 3970,3 mlrd.so'm (100,8 %)ga, jami xizmatlar hajmi esa 4126,2 mlrd.so'mga bajarildi [6].

Mamlakatimizda davlatning iqtisodiyotdagi ishtirokini qisqartirish, samarali raqobatbardosh muhitni shakllantirish va tadbirkorlarga yanada qulay shart-sharoitlar yaratish borasidagi izchil islohotlar Buxoro shahrida ham o'z ijobiy natijalarini ko'rsatdi. Iqtisodiy rivojlanish va samaradorlik ko'rsatkichlari bo'yicha shaharda 2020 yilning o'tgan 10 oyi mobaynida aholi jon boshiga hududiy sanoat mahsulotlari ishlab chiqarish hajmi 2 mln. 836,7 ming so'mga, xizmatlar hajmi 12 mln. 858,1 ming so'mga, shundan chakana savdo xizmatlari 10 mln. 799,6 ming so'mga to'g'ri keldi [5].

Buxoro shahri bo'yicha 2020 yil uchun byudjetga 517,1 mlrd.so'm tushumlar rejasi belgilangan bo'lib, yil yakuniga 103,5 foizga ya'ni, 18,3 mlrd.so'mga ko'p tushum ta'minlandi. Mahalliy byudjetga tushumlar borasida 2020 yil uchun belgilangan 56,5 mlrd.so'm reja yil yakunida 103,2 foizga, ya'ni 1,8 mlrd.so'mga ortig'i bilan bajarildi. 2020 yil davomida pandemiya oqibatlariga qaramasdan, Buxoro shahar mahalliy byudjetining qo'shimcha daromadlari 1 395 mln. so'mni tashkil etdi [6].

2020 yil 9 yanvardagi "O'zbekiston Respublikasining 2020 - 2022 yillarga mo'ljallangan Investitsiya dasturini amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-4563-sonli qaroriga asosan shaharda 9 ta loyiha doirasida 69,2 mln. AQSH dollarlik to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar o'zlashtirilishi rejalashtirilgan edi. Bu borada 6 ta loyiha doirasida 2020 yilning 9 oyida 8,62 mln. AQSH dollarlik va 29 ta qo'shimcha loyihalar doirasida 44,5 mln. AQSH dollarlik to'g'ridan-to'g'ri va xorijiy kreditlar hisobidan mablag'lar o'zlashtirilib, natijada 1450 ta ish o'rinlari yaratildi [5]. Qo'shimcha loyihalarni to'g'ridan-to'g'ri va xorijiy kreditlari jalb etish hisobidan 2020 yilning

oxiriga qadar yillik prognoz ko'rsatgich 102 %ga, ya'ni 70,5 mln. AQSH dollariga bajarilishi ta'minlandi.

Bozor sharoitida raqobatni yanada rivojlantirish, tadbirkorlikning yangi yo'nalishlarini rivojlantirishga qo'shimcha imkoniyatlar yaratish, fuqarolarining ishchanlik faolligini oshirish, aholiga xizmat qo'rsatish tizimini yanada takomillashtirish maqsadida, shu qatori 2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasiga muvofiq "Davlat funksiyalari- biznes uchun imkoniyat" loyihasi yo'lga qo'yildi. Shuningdek Prezident SH.Mirziyoevning 2020 yil 7 dekabrda "Davlat tomonidan tartibga solinadigan sohalarga xususiy sektorni jalb etish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi qarorning qabul qilinishi tadbirkorlikni rivojlantirishda amalda mavjud imkoniyatlarni kengaytirdi.

2020-2021 yillarga mo'ljallangan hududiy investitsiya dasturi bo'yicha qiymati 3 306,8 mlrd. so'mlik 132 ta loyihalar bo'yicha ishlar amalga oshirilmoqda. Hozirgi kunda qiymati 391,7 mlrd.so'mlik 57 ta loyihalar ishga tushirildi [6].

2020 yilda ishga tushirilishi rejalashtirilgan qiymati 296,8 mlrd. so'mlik 9 ta loyihalar pandemiya sabab o'z muddatida ishga tushmaslik xavfi mavjud bo'lganligini inobatga olib, ushbu loyihalar qiymatidan kam bo'lmagan 36 ta yangi loyihalar taklifi berildi va natijada 573 mlrd. so'mlik qiymatdagi loyihalar ishga tushirilganligi haqida dalolatnomalar rasmiylashtirildi [5].

Buxoro shahrida kichik tadbirkorlik sub'ektlarining sanoat mahsulotlari ishlab chiqarishni tashkil qilish va faoliyatini kengaytirishda kichik sanoat zonalarining o'rni juda muhim hisoblanadi. Hozirgacha, shaharning 5 ta hududida 13,0 gektar er maydonida kichik sanoat zonalarini tashkil etilgan bo'lib, shundan "lot"larga ajratilgan 64 ta tadbirkorlik sub'ektlariga berilgan. Bular jami 1160 ta ish o'rinlari yaratilishi ko'zda tutilgan. 2019-2020 yillarning o'tgan davrida jami 8,7 gektar er maydoni (67 %), umumiy qiymati 29,8 mlrd. so'm investitsiya kiritish va 796 ta yangi ish o'rinlari yaratish sharti bilan 47 ta tadbirkorlarga ajratib berildi.

2020 yilning o'tgan davri mobaynida 21 ta loyiha ishga tushirilgan bo'lib, mazkur korxonalar tomonidan jami 25,3 mlrd.so'm investitsiya kiritildi. Mazkur korxonalar tomonidan 16,7 mlrd.so'mlik mahsulot ishlab chiqarildi.

2020 yil yakuniga qadar yana 2 ta loyiha ishga tushirilishi natijasida 2,4 mlrd.so'm investitsiya kiritilib, 43 ta yangi ish o'rinlari yaratildi, shu qatori Buxoro shahrida ro'yxatdan o'tib, faoliyat olib borayotgan 14 ta tadbirkorlik sub'ektlari tomonidan jami 4908,3 ming. dollarlik uskunalar import qilingan [5].

Bugungi kunda shahardagi 12 ta korxonalar tomonidan 15 turdagi import o'rnini bosuvchi mahalliyashtirilgan mahsulot ishlab chiqarilishi yo'lga qo'yilgan bo'lib, joriy o'tgan davr mobaynida 37,8 mlrd.so'mlik mahsulot ishlab chiqarilib,

mahalliyashtirishning oʻrtacha darajasi 49 foizni tashkil qildi. Investitsiya dasturi doirasida import oʻrnini bosuvchi mahalliyashtirish loyihalar "Jihoz-nur konstruksiya" MCHJ negizida (metal profil quvur) "Omad Gvozd Shurup" MCHJ negizida (sim va armatura) "Sayfullo Mangu" MCHJ negizida (transformator va butlovchi qismlar) kabi korxonalar ishga tushirildi. Misol uchun "Buxoro tib-texnika" MCHJ tomonidan ishlab chiqariladigan 6 turdagi tibbiyot anjomlari mahalliyashtirish bilan birga yangi mahsulot boʻlib ham hisoblanadi. Bular: murakkab jarrohlik operatsiyalarida qoʻllaniladigan – koronar stendlar, katetr va introdyuserlardir. Jahon bozorida ularning har birining oʻrtacha narxi 1000-3000 AQSH dollarigacha tursa, oʻzimizda 300 ming – 1 mln. soʻm atrofidagi qiymatda ishlab chiqarilmoqda.

Importni optimallashtirish chora-tadbirlari hisobiga hamda pandemiya sabab 2020 yilda asosan oziq-ovqat mahsulotlari import qilinib, ularning hajmi bugungi kungacha 3 mln. 919,5 ming AQSH dollarni tashkil qildi [5].

Buxoro shahrida 2020 yilda umumiy qiymati 35 397,7 ming. AQSH dollarlik 66 ta eksportyor korxonaga eksport rejasi oʻrnatilgan. Hozirda prognoz rejalari oʻrnatilmagan qoʻshimcha eksportni amalga oshirayotgan 22 ta yangi eksportchi korxonalar boʻlib, jami korxonalar soni 95 tani tashkil etmoqda.

Buxoro shahridan eksport mahsulotlari Rossiya Federatsiyasi, Qozogʻiston, Polsha, Germaniya, Belorussiya, Tojikiston, Azarbayjon, Pokiston, Afgʻoniston, Xitoy va boshqa 30 dan ortiq davlatlarga amalga oshirilgan. 2020 yil uchun belgilangan eksport prognoz reja koʻrsatgichlarini bajarish va amalga oshirish boʻyicha yil davomida prognoz rejalari oʻrganilib boriladi.

XULOSA

Xulosa oʻrnida shuni aytish mumkinki, zamonaviy Buxoro shahrida iqtisodiy infratuzilmalarning rivojlanishi ijobiy natijalarga olib keladi. Aholi bandligi bilan bogʻliq muammolar hal qilinadi va xalqning iqtisodiy farovonligi taʼminlanadi. Mazkur jarayonda korxonada ishlab chiqariladigan eksport tovarlarining yillik miqdori, mahsulotlar boʻyicha tijorat takliflari, korxonada mavjud eksport mahsulotlarining miqdorlari, eksportni koʻpaytirish, qoʻshimcha xorijiy hamkorlar topish, aylanma mablagʻ olishda korxonalariga koʻmaklashish, eksport qilingan mahsulot uchun qoʻshimcha qiymat soliqlarini qaytarish, elektr energiya va gaz taʼminotini yaxshilash kabi qator masalalar hal qilinib boriladi.

ADABIYOTLAR ROʻYXATI (REFERENCES):

1. S.Barotov "Mehnat yaratgan moʻjiza", "Buxoro", 2018 y, 22-bet. (S.Barotov "Miracle created by labor", "Bukhara", 2018, page 22
2. Buxoro shahar stasistika boshqarmasi maʼlumotlari

3. buxstat.uz
4. Buxoro sharq durdonasi.T.1997 y,165-b. (Bukhara eastern pearl.T.1997, 165-p)
5. Buxoro shahar hokimligi ma'lumotlari
6. Z.Komilov. "Yutuqlar ko'p, ammo..." , Buxoronoma, 2020 yil 12 dekabr, №94,1-b (Z.Komilov. "There are many achievements, but ..." , Bukhara, December 12, 2020, №94.1-p)